

1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΗΜΕΡΑ

1.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει μια ευρεία εικόνα της τρέχουσας κατάστασης της οικονομικής ανάπτυξης. Η Ενότητα 1.2 παρέχει μια σύντομη επισκόπηση της ταξινόμησης της Παγκόσμιας Τράπεζας στις παγκόσμιες περιφέρειες. Η Ενότητα 1.3 πραγματεύεται τη σημασία των χωρών με όρους (αγροτικής) χερσαίας έκτασης και πληθυσμού. Το ίδιο πραγματοποιεί και η Ενότητα 1.4 για τα επίπεδα εισοδήματος και αξιολογεί τις διαφορές μεταξύ εγχώριου προϊόντος και εθνικού εισοδήματος. Η συγκεκριμένη ενότητα επισημαίνει επίσης τη σημασία της διόρθωσης για τις διαφορές τιμών κατά τη σύγκριση των επιπέδων εισοδήματος μεταξύ των χωρών. Σε αυτή τη βάση, η Ενότητα 1.5 αναλύει τις διαφορές στο κατά κεφαλήν εισόδημα με περισσότερη λεπτομέρεια για ένα μεγάλο εύρος χωρών. Η Ενότητα 1.6 πραγματοποιεί μια σύντομη ανασκόπηση των εμπορικών ροών αγαθών και υπηρεσιών και αξιολογεί το μέγεθος των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές. Η Ενότητα 1.7 παρέχει μια επισκόπηση ενός φάσματος ζητημάτων που είναι σημαντικά για τον προσδιορισμό της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας μιας χώρας. Η Ενότητα 1.8 ολοκληρώνει το παρόν κεφάλαιο.

1.2 Περιφέρειες της Παγκόσμιας Τράπεζας

Η Παγκόσμια Τράπεζα παρέχει δωρεάν λεπτομερείς πληροφορίες σε επίπεδο χώρας μέσω των Δεικτών Παγκόσμιας Ανάπτυξης (World Development Indicators – WDI) στο διαδίκτυο (www.worldbank.org). Οι πληροφορίες αυτές θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για ανάλυση σε όλο το παρόν βιβλίο. Για σκοπούς παρουσίασης και μελέτης, είναι μερικές φορές χρήσιμο να ομαδοποιούνται οι χώρες σε μεγαλύτερες περιφέρειες. Βάσει ιστορικών, πολιτιστικών και γεωγραφικών πληροφοριών, η Παγκόσμια Τράπεζα προσδιορίζει επτά κύριες παγκόσμιες περιφέρειες: δείτε τον Πίνακα 1.1.

Η περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας και Ειρηνικού (ΕΑΠ) αποτελείται από 32 κράτη και περιλαμβάνει πολλές χώρες, όπως η Κίνα, η Ινδονησία και η Αυστραλία. Περιστασιακά, αυτή η ομάδα θα υποδιαιρείται σε μικρότερα τμήματα (Ανατολική Ασία, Νοτιοανατολική

Πίνακας 1.1.		Επισκόπηση των περιφερειών της Παγκόσμιας Τράπεζας	
Κωδικός	Περιφέρεια	Παράδειγμα χωρών	#
EAP	Ανατολική Ασία και Ειρηνικός	Κίνα, Ιαπωνία, Ινδονησία, Αυστραλία	32
ECA	Ευρώπη και Κεντρική Ασία	Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Γαλλία, Ρωσία	49
LAC	Λατινική Αμερική και Καραϊβική	Βραζιλία, Μεξικό, Αργεντινή	35
MNA	Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	Αίγυπτος, Σαουδική Αραβία, Αλγερία	21
NAM	Βόρεια Αμερική	ΗΠΑ, Καναδάς, Βερμούδες	3
SAS	Νότια Ασία	Ινδία, Πακιστάν, Μπανγκλαντές	8
SSA	Υποσαχάρια Αφρική	Νιγηρία, Νότια Αφρική, Αιθιοπία	48

Πηγή: Διαδικτυακή βάση των World Development Indicators.
Σημείωση: # = σύνολο χωρών.

Ασία και Ωκεανία). Η περιφέρεια της Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας (ECA) αποτελείται από 49 κράτη, συμπεριλαμβανομένων των βασικών ευρωπαϊκών χωρών, όπως η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, και των χωρών της Κεντρικής Ασίας, όπως το Καζακστάν και η Ρωσία. Αυτή η ομάδα χωρίζεται επίσης περιστασιακά σε μικρότερα τμήματα (Ευρώπη και Κεντρική Ασία).

Η περιφέρεια της Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής (LAC) αποτελείται από 35 κράτη. Περιλαμβάνει σχεδόν όλες τις αμερικανικές χώρες νότια των συνόρων των ΗΠΑ, όπως το Μεξικό, τη Βραζιλία και την Αργεντινή. Από γεωγραφική άποψη, μια διαίρεση στον Παναμά θα ήταν κατανοητή. Η Παγκόσμια Τράπεζα αποφάσισε να συμπεριλάβει το Μεξικό και τις χώρες της Κεντρικής Αμερικής στην περιφέρεια LAC λόγω των ιστορικών και πολιτιστικών τους δεσμών. Ως εκ τούτου, η περιφέρεια της Βόρειας Αμερικής (NAM) αποτελείται μόνο από τρεις χώρες: τις ΗΠΑ, τον Καναδά και τις Βερμούδες.

Ως συνδυαστικός κρίκος μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής, η περιφέρεια της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MNA) αποτελείται από 21 κράτη, συμπεριλαμβανομένων της Αιγύπτου, της Σαουδικής Αραβίας και της Αλγερίας, και εκτείνεται εν μέρει στην αφρικανική και ασιατική ήπειρο. Το υπόλοιπο της Αφρικής (48 κράτη) ομαδοποιείται στην περιφέρεια της Υποσαχάριας Αφρικής (SSA). Περιλαμβάνει τη Νιγηρία, τη Νότια Αφρική και την Αιθιοπία. Η τελευταία περιφέρεια είναι η Νότια Ασία (SAS), η οποία αποτελείται από οκτώ κράτη, συμπεριλαμβανομένων της Ινδίας, του Πακιστάν και του Μπανγκλαντές. Μια γενική προειδοποίηση για τη συγκέντρωση διαφορετικών κρατών σε μία ομάδα παρέχεται στο τέλος αυτού του κεφαλαίου στο Πλαίσιο 1.2.

1.3 Χερσαία έκταση και πληθυσμός

Υπάρχουν πολλές χώρες στον κόσμο. Στους Δείκτες Παγκόσμιας Ανάπτυξης, η Παγκόσμια Τράπεζα διακρίνει 217 διαφορετικές χώρες. Ορισμένες από αυτές είναι τόσο μικρές σε

όρους χερσαίας έκτασης (land area), πληθυσμού και οικονομικής επιρροής, που ίσως να μην έχετε ακούσει ποτέ για αυτές. Το μικρό πολυνησιακό νησιωτικό κράτος του Τουβαλού, για παράδειγμα, έχει έκταση 26 τετραγωνικών χιλιομέτρων και πληθυσμό περίπου 12.000 ατόμων. Ακόμη και η μικρή έκταση της Ουάσινγκτον ΠΚ είναι πάνω από έξι φορές μεγαλύτερη, ενώ ο πληθυσμός της είναι περίπου 60 φορές μεγαλύτερος. Ως συνήθως, όταν συλλέγονται πληροφορίες, κάποια δεδομένα λείπουν. Η Ταϊβάν, για παράδειγμα, θεωρείται από την Κίνα μία από τις επαρχίες της. Ως αποτέλεσμα, η Ταϊβάν αποβλήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη το 1971 όταν η Κίνα πήρε τη θέση της. Συνεπώς, δεν υπάρχουν επίσημα δεδομένα διαθέσιμα για την Ταϊβάν στην Παγκόσμια Τράπεζα. Ομοίως, για ορισμένες χώρες κάποια δεδομένα λείπουν ή είναι κάπως παλαιότερα. Για τους σκοπούς αυτού του κεφαλαίου, χρησιμοποιήθηκαν οι πιο πρόσφατες διαθέσιμες πληροφορίες από τους WDI για την περίοδο 2017-2019. Για όλες τις χώρες με ελλιπείς πληροφορίες και πληθυσμό τουλάχιστον 300.000 ατόμων, οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από το CIA World Factbook (www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/). Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργήθηκε ένα πλήρες σύνολο δεδομένων για 196 χώρες.

Το παρόν κεφάλαιο εστιάζει την προσοχή του στις πιο σημαντικές χώρες. Σημαντικές με ποια έννοια; Προφανώς, αν είστε ένας από τους λίγους κατοίκους του Τουβαλού, αυτή είναι μια σημαντική χώρα για εσάς και την οικογένειά σας. Ωστόσο, σε παγκόσμιο επίπεδο, αυτό το κεφάλαιο υποθέτει ότι οι «μεγάλες» χώρες είναι σημαντικές. Και πάλι, τίθεται το ερώτημα: Μεγάλες με ποια έννοια; Υπάρχουν, φυσικά, διάφορες διαθέσιμες επιλογές, η καταλληλότητα των οποίων εξαρτάται από το αντικείμενο της μελέτης. Σε γενικές γραμμές, μπορεί να εξεταστεί η χερσαία έκταση ή ο πληθυσμός. Δεδομένου ότι το παρόν βιβλίο αφορά την οικονομική ανάπτυξη, μπορούν να εξεταστούν διάφορα μέτρα εισοδήματος. Εφόσον το βιβλίο αναλύει σε διεθνές πλαίσιο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι εξαγωγές ή οι διεθνείς ροές κεφαλαίου. Στο υπόλοιπο του παρόντος κεφαλαίου, όλα αυτά τα στοιχεία εξετάζονται συνοπτικά, μαζί με κάποιες από τις αλληλεπιδράσεις τους.

1.3.1 Χερσαία και αγροτική έκταση

Ως το κεντρικό κομμάτι που απέμεινε μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσική Ομοσπονδία, εφεξής Ρωσία για συντομία, εξακολουθεί να παραμένει μακράν η μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο σε όρους χερσαίας έκτασης. Με 16,4 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα, όπως αναφέρεται στον Πίνακα 1.2, ή 12,6% του παγκόσμιου συνόλου, η Ρωσία είναι περίπου 75% μεγαλύτερη από την Κίνα, τη δεύτερη μεγαλύτερη χώρα στον κόσμο. Άλλες μεγάλες χώρες που δεν προκαλούν έκπληξη είναι ο Καναδάς, οι ΗΠΑ και η Βραζιλία. Ίσως πιο αξιοσημείωτη στη λίστα των 10 μεγαλύτερων χωρών είναι η ένατη θέση για το Καζακστάν (πρώην τμήμα της Σοβιετικής Ένωσης) και η Αλγερία (δέκατη θέση) στην Αφρική. Ακολουθούν και άλλες αφρικανικές χώρες: το Σουδάν (ενδέκατη) και η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (Ζαΐρ, δωδέκατη θέση). (Υπάρχουν δύο χώρες «Κονγκό» στην Αφρική, η μεγαλύτερη από τις οποίες σε όρους πληθυσμού και μεγέθους, πρώην βελγική αποικία,

Πίνακας 1.2.

Οι 10 μεγαλύτερες χώρες σε χερσαία και σε αγροτική έκταση, 2019

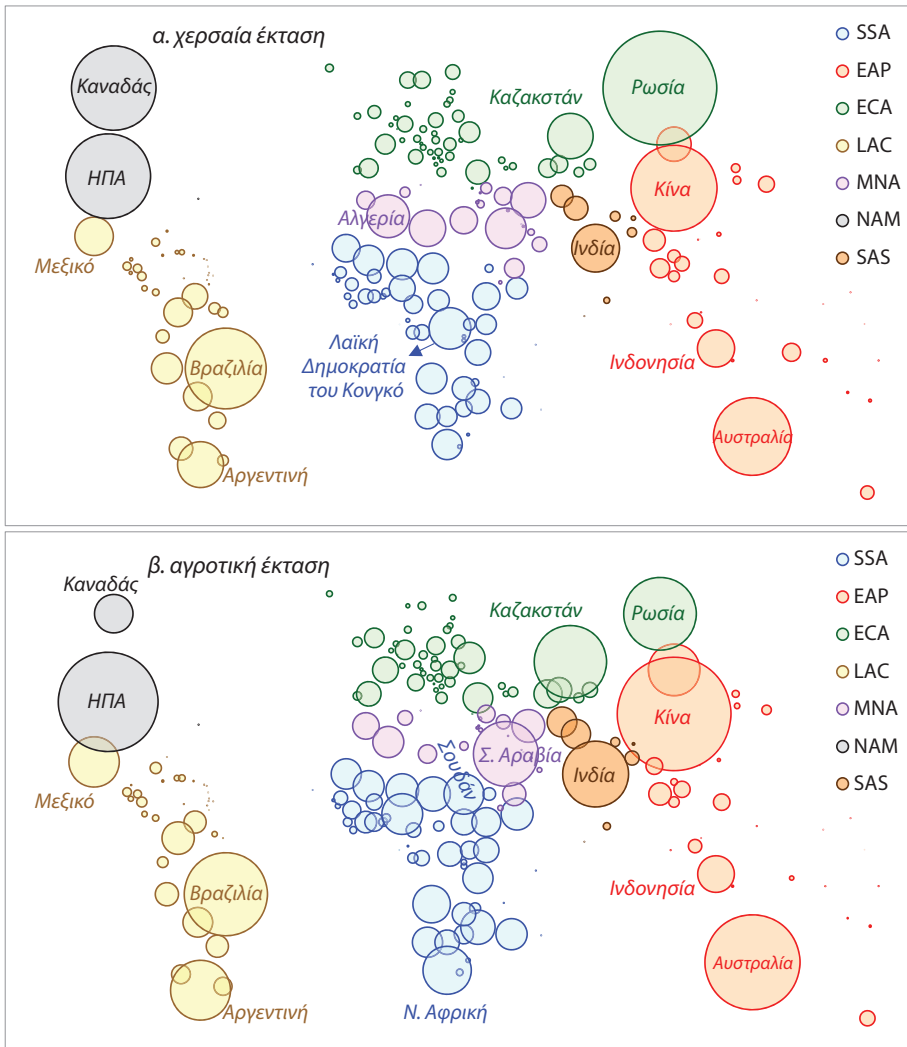
Κατάταξη	Χώρα	Χερσαία έκταση	%	Χώρα	Αγροτική έκταση	%
1	Ρωσία	16,38	12,6	Κίνα	5,28	10,9
2	Κίνα	9,39	7,2	ΗΠΑ	4,06	8,3
3	ΗΠΑ	9,15	7,0	Αυστραλία	3,71	7,6
4	Καναδάς	9,09	7,0	Βραζιλία	2,84	5,8
5	Βραζιλία	8,36	6,4	Ρωσία	2,18	4,5
6	Αυστραλία	7,69	5,9	Καζακστάν	2,17	4,5
7	Ινδία	2,97	2,3	Ινδία	1,80	3,7
8	Αργεντινή	2,74	2,1	Σαουδ. Αραβία	1,74	3,6
9	Καζακστάν	2,70	2,1	Αργεντινή	1,49	3,1
10	Αλγερία	2,38	1,8	Μογγολία	1,11	2,3
	Κόσμος	129,94	100	Κόσμος	48,62	100

Πηγές: Με βάση τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες πληροφορίες από τη διαδικτυακή βάση των World Development Indicators για την περίοδο 2017-2019 και το CIA World Factbook για τα στοιχεία που λείπουν.

Σημειώσεις: Χερσαία και αγροτική έκταση σε εκατομμύρια χλμ.² το % είναι σε σχέση με το παγκόσμιο σύνολο.

μπορεί επίσης να είναι γνωστή με την παλιά ονομασία Ζαΐρ.) Ως αποτέλεσμα των πιο συχνά χρησιμοποιούμενων μεθόδων για την προβολή της υδρογείου σε ένα επίπεδο κομμάτι χαρτιού, οι περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να υποτιμούν το μέγεθος της αφρικανικής έκτασης γης. Για να αποφευχθεί αυτό το πρόβλημα και να δοθεί μια καλύτερη ένδειξη της χερσαίας έκτασης σε διαφορετικές τοποθεσίες, το πλαίσιο α του Σχήματος 1.1 παρέχει μια απλή ισοδύναμη προβολή φυσαλίδων ανάλογων με τη συνολική χερσαία έκταση μιας χώρας, όπου το κέντρο της φυσαλίδας βρίσκεται στο γεωγραφικό κέντρο της χώρας. Παρόμοια διαγράμματα για άλλες μεταβλητές για τον ίδιο λόγο παρέχονται στο υπόλοιπο του παρόντος κεφαλαίου. Για τους σκοπούς της συζήτησης, το σχήμα εμφανίζει στοιχεία μεμονωμένων χωρών και ταυτόχρονα ομαδοποιεί τις χώρες στις επτά περιφέρειες της Παγκόσμιας Τράπεζας (βλ. Πίνακα 1.1).

Οι έξι πρώτες χώρες στον Πίνακα 1.2 ξεχωρίζουν σαφώς στο πλαίσιο α του Σχήματος 1.1. Μαζί, αυτές οι έξι χώρες αντιπροσωπεύουν ήδη το 46% της συνολικής χερσαίας έκτασης στον κόσμο. Αυτό το γράφημα επίσης απεικονίζει με σαφήνεια το μέγεθος της αφρικανικής ηπείρου. Μόνο μία αφρικανική χώρα βρίσκεται στην πρώτη δεκάδα, αλλά υπάρχουν πολλές αφρικανικές χώρες και τείνουν να είναι μεγάλες σε μέγεθος. Συνολικά, οι αφρικανικές χώρες αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 23% της συνολικής επιφάνειας του πλανήτη. Αν συνειδητοποιήσουμε ότι η Ρωσία (τουλάχιστον όσον αφορά τη χερσαία έκτασή της) και το Καζακστάν βρίσκονται στην Ασία, παρατηρούμε επίσης ότι η Ευρώπη είναι σχετικά μικρή σε συνολική χερσαία έκταση (το άθροισμα των άλλων φυσαλίδων δεν είναι τόσο μεγάλο).

Σχήμα 1.1 Χερσαία έκταση και αγροτική έκταση, 2019

Πηγή: Βλ. Πίνακα 1.2.

Σημειώσεις: Οι φυσαλίδες είναι ανάλογες με τη χερσαία έκταση της χώρας (πλαίσιο α) και την αγροτική έκταση (πλαίσιο β), τοποθετημένες στο γεωγραφικό κέντρο (με εξαίρεση τις ΗΠΑ, που βρίσκονται στο γεωγραφικό κέντρο των 48 συνεχόμενων πολιτειών) (CIA World Factbook), ισοδύναμη προβολή. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αγροτική έκταση είναι περίπου το 38% της συνολικής χερσαίας έκτασης: 196 χώρες· βλ. Πίνακα 1.1 για τις συντομογραφίες των περιφερειών της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Δεδομένου ότι υπάρχουν μεγάλες χερσαίες εκτάσεις που αποτελούνται από ερήμους, είναι σχεδόν μόνιμα παγωμένες ή δεν έχουν σχεδόν καθόλου βροχόπτωση, μπορεί κανείς να αναρωτηθεί πόσο χρήσιμη είναι η χερσαία έκταση για τους ανθρώπους. Μια πρώτη ένδειξη είναι να εξετάσουμε την αγροτική έκταση αντί για τη συνολική χερσαία. Αυτό

παρουσιάζεται στο πλαίσιο β του Σχήματος 1.1, όπου οι φυσαλίδες είναι ανάλογες με την αγροτική έκταση αντί για τη χερσαία επιφάνεια της γης. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αγροτική έκταση είναι περίπου το 38% της συνολικής χερσαίας έκτασης. Σημειώστε, επομένως, ότι η σύγκριση των φυσαλίδων του πλαισίου β με τις φυσαλίδες του πλαισίου α παρέχει μόνο μια ένδειξη της σχετικής σημασίας μιας χώρας (ως ποσοστό του παγκόσμιου συνόλου) στην περίπτωση σύγκρισής της με την άλλη. Μπορεί να παρατηρηθεί ότι η Ρωσία και ο Καναδάς δεν είναι τόσο σημαντικές χώρες σε όρους αγροτικής έκτασης. Το αντίθετο ισχύει για την Κίνα, το Καζακστάν, την Αυστραλία, την Αργεντινή και τη Νότια Αφρική, οι οποίες είναι αισθητά πιο σημαντικές σε όρους αγροτικής έκτασης. Ως ομάδα, η περιφέρεια της Ανατολικής Ασίας και Ειρηνικού και η περιφέρεια της Υποσαχάριας Αφρικής αποκτούν μεγαλύτερη σημασία. Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε, φυσικά, ότι αυτό δεν παρέχει καμία πληροφορία σχετικά με την ένταση της αγροτικής παραγωγής, η οποία είναι χαμηλή στο Καζακστάν, στην Αυστραλία και στη Μογγολία.

1.3.2 Πληθυσμός

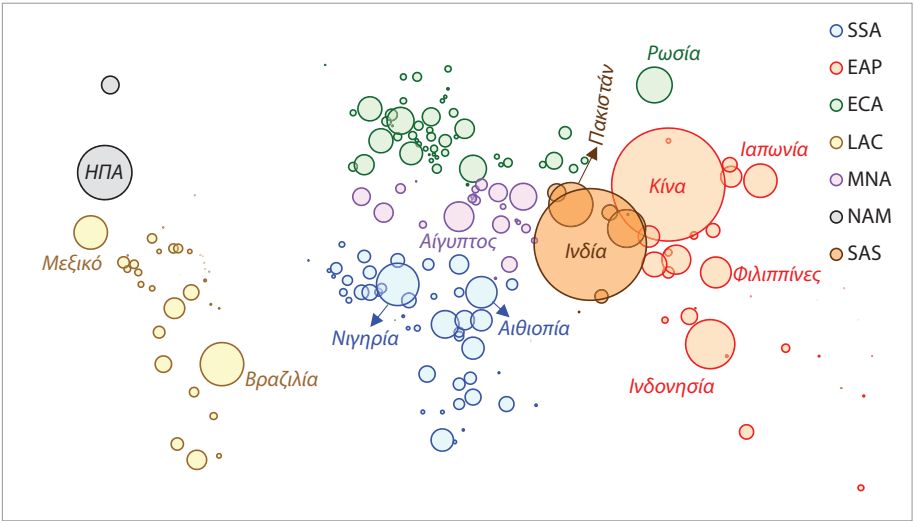
Ως δείκτης οικονομικής σημασίας, η χερσαία έκταση μιας χώρας έχει περιορισμένη χρησιμότητα. Πολλές από τις χώρες που παρατίθενται στον Πίνακα 1.1 συμπεριλαμβάνουν τεράστιες εκτάσεις ερήμων, βράχων, βάλτων ή περιοχών που είναι παγωμένες όλο τον χρόνο. Τέτοιες ακατοίκητες εκτάσεις δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συντήρηση και τη διατροφή ενός πληθυσμού ο οποίος ασχολείται με το εμπόριο, την παραγωγή και τις συναλλαγές. Από την άποψη αυτή, ο συνολικός πληθυσμός μιας χώρας είναι ένας καλύτερος δείκτης της παραγωγικότητας και της δυνητικής οικονομικής της βιωσιμότητας. Ο Πίνακας 1.3 κατατάσσει τις 15 κορυφαίες χώρες σε όρους συνολικού πληθυσμού.

Δύο ασιατικές χώρες, η Κίνα και η Ινδία, ξεχωρίζουν σαφώς σε όρους συνολικού πληθυσμού. Μαζί, έχουν 2,76 δισεκατομμύρια κατοίκους, που αντιστοιχούν περίπου στο 36% του συνολικού παγκόσμιου πληθυσμού. Οι ΗΠΑ, που κατατάσσονται στην τρίτη θέση με 328 εκατομμύρια κατοίκους, έχουν μόνο περίπου το 24% του πληθυσμού της Ινδίας, που κατατάσσεται στη δεύτερη θέση. Οι ασιατικές χώρες κυριαρχούν στη λίστα πληθυσμού. Εκτός από την Κίνα και την Ινδία, περιλαμβάνονται η Ινδονησία (τέταρτη θέση), το Πακιστάν (πέμπτη θέση), το Μπανγκλαντές (όγδοη θέση), η Ιαπωνία (ενδέκατη θέση), οι Φιλιππίνες (δέκατη τρίτη θέση) και το Βιετνάμ (δέκατη πέμπτη θέση). Σημειώστε ότι η Ρωσία (ένατη) δεν περιλαμβάνεται σε αυτή τη λίστα των ασιατικών χωρών, παρά το γεγονός ότι η μεγαλύτερη χερσαία της έκταση βρίσκεται στην ασιατική ήπειρο, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της βρίσκεται στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Αυτό την καθιστά τη μόνη ευρωπαϊκή χώρα στη λίστα (η Γερμανία είναι δέκατη όγδοη). Η αμερικανική ήπειρος (ΗΠΑ, Βραζιλία και Μεξικό) και η Αφρική (Νιγηρία, Αιθιοπία και Αίγυπτος) έχουν και οι δύο από τρεις χώρες στη λίστα.

Το Σχήμα 1.2 παρέχει μια ένδειξη της κατανομής του παγκόσμιου πληθυσμού σε όλο τον κόσμο. Σε σύγκριση με το Σχήμα 1.1, που αφορά την κατανομή της χερσαίας έκτασης,

Πίνακας 1.3. Οι 15 μεγαλύτερες χώρες σε πληθυσμό, 2019			
Κατάταξη	Χώρα	Πληθυσμός (εκατομμύρια)	%
1	Κίνα	1.398	19,1
2	Ινδία	1.366	17,6
3	ΗΠΑ	328	4,4
4	Ινδονησία	271	3,5
5	Πακιστάν	217	2,8
6	Βραζιλία	211	2,6
7	Νιγηρία	201	2,4
8	Μπανγκλαντές	163	2,2
9	Ρωσία	144	2,0
10	Μεξικό	128	1,8
11	Ιαπωνία	126	1,7
12	Αιθιοπία	112	1,4
13	Φιλιππίνες	108	1,3
14	Αίγυπτος	100	1,3
15	Βιετνάμ	96	1,2
Κόσμος		7.700	100

Πηγή: Βλ. Πίνακα 1.2.

Σχήμα 1.2 Συνολικός πληθυσμός, 2019
Πηγές: Βλ. Πίνακα 1.2 και Σχήμα 1.1.
Σημειώσεις: Οι φυσαλίδες είναι ανάλογες με τον συνολικό πληθυσμό μιας χώρας που βρίσκεται στο γεωγραφικό κέντρο· 196 χώρες· βλ. Πίνακα 1.1 για τις συντομογραφίες των περιφερειών της Παγκόσμιας Τράπεζας.